

ਨਿਰੋਗ ਹੋ ਕੇ ਸਾਧੂ ਬਣ ਗਏ।

42. ਪਾਲੀਤ (21/1) ਇਹ ਚੰਪਾ ਨਗਰੀ ਦਾ ਵਿਉਪਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਮੁਦਰਪਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਜੋ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਖਿਅਤ ਹੋਇਆ।

43. ਸਮੁੰਦਰਪਾਲ (20/4) ਇਹ ਪਾਲੀਤ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਕਿਸੇ ਚੋਰ ਨੂੰ ਕਤਲਗਾਹ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਸਾਧੂ ਬਣ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ।

44. ਰੁਪਣੀ (21/7) ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਲ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ।

45. ਰੋਹਣੀ (22/2) ਇਹ ਨੌਵੇਂ ਬਲਦੇਵ ਰਾਮ ਦੀ ਮਾਤਾ ਤੇ ਵਾਸਦੇਵ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ।

46. ਦੇਵਕੀ (22/2) ਇਹ ਵਾਸਦੇਵ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ।

47. ਰਾਮ (22/2) ਵੇਖੋ ਰੋਹਣੀ।

48. ਕੇਸਵ (22/2) ਇਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਵਰਿਸ਼ਣੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵਾਸਦੇਵ ਤੇ ਮਾਂ ਦੇਵਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਭਗਵਾਨ ਅਰਿਸ਼ਟ ਨੇਮੀ ਦਾ ਚੜੇਰਾ ਭਰਾ ਸੀ।

49. ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਜੈ (22/63) ਇਹ ਸ਼ੋਰੀਆ ਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਅਰਿਸ਼ਟ ਨੇਮੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਟਰਾਣੀ ਸ਼ਿਵਾ ਦੇ ਵੀ ਸੀ। ਅਰਿਸ਼ਟ ਨੇਮੀ, ਰਥਨੇਮੀ, ਸਤਨੇਮੀ ਤੇ ਦਰਿੜਨੇਮੀ ਨਾਂ ਦੇ

ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਰਥਨੇਮੀ ਤੇ ਸਤਨੇਮੀ ਪ੍ਰਤੇਕ ਬੁੱਧ ਬਣੇ।

50. ਸਿਵਾ (22/4) ਵੇਖੋ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਜੈ।

51. ਅਰਿਸ਼ਟ ਨੇਮੀ (22/8) 22ਵੇਂ ਤੀਰਬੰਕਰ ਸਨ, ਵੇਖੋ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਜੈ।

52. ਰਾਜਮਤੀ (22/6) ਸ੍ਰੀ ਅਰਿਸ਼ਟ ਨੇਮੀ ਦੀ ਮੰਗੋਤਰ ਸੀ। ਭੋਜਕੁਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਉਗਰਸੈਨ ਦੀ ਧੀ ਸੀ। ਪਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਪਸੂ ਮਰਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰਾਜਮਤੀ ਨੇ ਵੀ ਸੰਜਮ ਲੈ ਕੇ ਰਥਨੇਮੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

53. ਵਾਸਦੇਵ (22/8) ਕਿਸਨ ਦਾ ਇਕ ਨਾਂ।

54. ਦਸਾਰ ਚੱਕਰ (22/17) ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਜੈ ਆਦਿ ਦਸ ਭਰਾ ਸਨ।

55. ਰਥਨੇਮੀ (22/34) ਇਹ ਵੀ ਭਗਵਾਨ ਅਰਿਸ਼ਟਨੇਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਧੂ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਰਾਜਮਤੀ ਦੇ ਗਿਰਨਾਰ ਜਾਨ ਲੱਗਿਆਂ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਮਤੀ ਨੇ ਠੀਕ ਰਾਹ ਵਿਖਾਇਆ।

56. ਭੋਜਰਾਜ (22/43) ਉਗਰਸੈਨ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਂ ਹੈ।

57. ਅੰਧਮ ਵਿਰਿਸ਼ਨੀ (22/43) ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਜੈ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਰਾਣੀ ਸ਼ੁਭਦਰਾ ਸੀ।

58. ਪਾਰਸਵ (23/2) ਇਹ 23ਵੇਂ ਤੀਰਬੰਕਰ ਸਨ। ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਅਸਵ ਸੈਨ ਤੇ ਮਾਂ ਬਾਮਾ ਦੇਵੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ

ਈ ਪੁਰਬ ਵਿਚ ਬਨਾਰਸ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ।

59. ਕੁਮਾਰ ਕੇਸੀ (23/2) ਇਹ ਪਾਰਸ਼ਨਾਬ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਚੌਥੇ ਆਚਾਰਿਆ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾ ਪਰਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਸਤਕ ਪੁਣੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦੀਖਿਅਤ ਕੀਤਾ।

60. ਜੈ ਘੋਸ਼ ਵਿਜੈ ਘੋਸ਼ (25/1) ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਚੁੜਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਸ਼ਯਪ ਗੋਤ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਸਾਧੂ ਬਣ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਏ।

61. ਗਰਗ (27/1) ਇਹ ਇਕ ਆਚਾਰਿਆ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੋਤ ਗਰਗ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਚਾਰਿੱਤਰਹੀਣ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਧਰਮ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਚੁੱਟ ਰਾਏ।

ਪ੍ਰਤੇਕ ਬੁੱਧ

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬਚਨ ਸਾਰੋ ਦਵਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਨੀ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ :

(1) ਸਵੇ ਬੁੱਧ - ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਬੋਧੀ (ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ) ਹੈ।

(2) ਪ੍ਰਤੇਕ ਬੁੱਧ - ਜੋ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੋਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(3) ਬੁੱਧ ਬੋਧਿਤ - ਜੋ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਬੋਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਤੇਕ ਬੁੱਧ ਇਕਾਂਕੀ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਰਿਸ਼ੀ ਭਾਸੀਤ 2 ਪ੍ਰਕਾਰਨ ਵਿਚ 45 ਪ੍ਰਤੇਕ ਬੁੱਧਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 20 ਭਗਵਾਨ ਨੇਮੀਨਾਥ ਦੇ ਸਮੇਂ, 15 ਭਗਵਾਨ ਪਾਰਸਨਾਥ ਸਮੇਂ ਅਤੇ 10 ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਸਨ।

ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਉਤਰਾਧਿਐਨ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਆਏ ਪ੍ਰਤੇਕ ਬੁੱਧਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਸੁੱਖ ਬੋਧ ਟੀਕਾ (ਪੰਨਾ 133-145) ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਉਤਰਾਧਿਐਨ ਨਿਯੁਕਤੀ (ਗਾਥਾ 270) ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਇਕ ਸਮੇਂ ਪੇਦਾ ਹੋਏ ਇਕ ਸਮੇਂ ਹੀ ਬੁੱਧ ਹੋਏ, ਇਕ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕੇਵਲੀ ਤੇ ਮਿੱਧ ਬਣੇ। ਕਰਕੰਢੂ ਬਢੇਬੋਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਧੂ ਬਣੇ। ਦਵਿਮੁੱਖ ਇੰਦਰ ਧਵੱਜ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਧੂ ਬਣੇ। ਨੇਮੀ ਚੂੜੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਧੂ ਬਣੇ। ਨਗਰਾਤੀ ਅੰਬਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਧੂ ਬਣੇ।

ਫਿਅਤਸ ਲੋਦਤਸ਼ ਫਖ, ਡਖਤਸ ਜ੍ਰਹਿਦਹ ਫਾਪੀ ਅ੍ਰਧਕ੍ਰਪਯ; ਖ
ਚਕਿ;: ਘੋਾਹਹ ਚਾਤ;

ਬੋਧ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੇਕ ਬੁੱਧਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਨਣ ਹੈ। ਪਰ ਕਥਾਨਕਾਂ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ।

(1) ਦੋਹਾਂ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਤੁਲਣਾ ਇਸ ਚਾਰਟ ਤੋਂ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ :

ਜੈਨ ਪਰੰਪਰਾ

ਪ੍ਰਤੇਕ	ਬੁੱਧ	ਰਾਸਟਰ	ਨਗਰ	ਪਿਤਾ	ਬੱਗਡਾ
ਦਾ ਨਾਂ				ਦਾ ਨਾਂ	ਦਾ ਨਾਂ
ਕਰਕੜੂ	ਕਲਿੰਗ		ਕਾਚਨਪੁਰ	ਦਦਿਵਾਹਨ	ਬੁੱਢਾਬੋਲ
ਦਵਿਮੁੱਖ	ਪੰਚਾਲ		ਕਾਪੀਲ	ਜੈ	ਇੰਦਰ ਯਵਜਾ
ਨਮਿ	ਵਿਦੇਹ		ਮਿਥਿਲਾ	ਯੁਗਬਾਹੂ	ਇਕ ਚੂੜੀ
ਨਗਰਾਤਿ	ਰੰਧਾਰ		ਪੰਡਰਵਰਧਨ	ਸਿੰਘਰਥ	ਅੰਬਾਂਦਾ ਦਰਖਤ
ਬੁੱਧ ਪਰੰਪਰਾ					
ਕਰੱਕੜੂ	ਕਲਿੰਗ		ਦੰਤਪੁਰ	ਸਿੰਘ ਰਥ	ਛਲਹੀਨ ਅੰਬ
ਦੁਮੁੱਖ	ਉਤਰਪੰਚਾਲ	ਕੰਪਿਲ		ਸਿੰਘ ਰਥ	ਬੁਢੇਬੋਲ ਦੀ
					ਕਾਮੁਕਾਏ
ਨਿਮੀ	ਵਿਦੇਹ		ਮਿਥਿਲਾ	ਸਿੰਘ ਰਥ	ਮਾਸ ਦੇ ਛੁੱਲ ਦਾ
					ਪੰਛੀ
ਨਗਜੀ	ਰੰਧਾਰ		ਤਕਸੀਲਾ	ਸਿੰਘ ਰਥ	ਇਕ ਚਿੜੀ

(2) ਕੁਭਕਾਰ ਜਾਤ (ਸੰ: 408)

ਕਰਕੜੂ

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਇਸੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਚੰਪਾ ਨਾਉਂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਦਿਵਾਹਨ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਪਦਮਾਵਤੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵੈਸ਼ਾਲੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਚੇਟਕ ਦੀ ਧੀ ਸੀ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਰਾਣੀ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਪਰ ਉਹ ਸਰਮਾਕਲ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਨਾ ਸਕੀ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਖਣ ਤੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹਾਬੀ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸੈਰ ਕਰਾਂ।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਰਾਣੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਣੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਬੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਈ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਬਾਰਿਸ਼ ਆ ਗਈ। ਹਾਬੀ ਘਬਰਾ ਕੇ ਇੱਧਰ ਉੱਧਰ ਭੱਜਣ ਲੱਗਾ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਲੱਖ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਕਾਬੂ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਹਾਬੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪੁੱਜਾ। ਉਥੇ ਇਕ ਤਲਾਬ ਸੀ, ਹਾਬੀ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਲੱਗਾ। ਰਾਣੀ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਵੇਖ ਕੇ ਹਾਬੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਗਈ। ਉਥੇ ਇਕ ਤਪੱਸਵੀ ਦਾ ਆਸ਼ਰਮ ਸੀ। ਤਪੱਸਵੀ ਨੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁੱਤਰੀ ਮੈਂ ਚੇਟਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਗੋਤੀ ਹਾਂ ਇਹ ਫਲ ਤੂੰ ਖਾ ਲੈ। ਇਥੋਂ ਕੁਝ ਢੂਰ ਦੰਤਪੁਰ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਦੰਤਵਕਰ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਉਥੇ ਚਲੀ ਜਾ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਭਲਾਮਾਣਸ ਹੈ।

ਰਾਣੀ ਪਦਮਾਵਤੀ ਉਥੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਦੰਤਪੁਰ ਪਹੁੰਚੀ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਸਾਧਵੀਆਂ ਦਾ ਆਸ਼ਰਮ ਸੀ, ਰਾਣੀ ਉਥੇ ਗਈ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਾਧਵੀਆਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਸਾਧਵੀ ਬਣ ਗਈ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਦੇ ਗਰਭ ਦੀ ਗੱਲ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖੀ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਰਾਣੀ ਨੇ ਸਾਧਵੀਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਵੱਡੀ ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਗੱਲ ਗੁਪਤ ਰੱਖੀ। ਰਾਣੀ ਨੇ ਬਾਹਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਤਨ ਕੰਬਲ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਸਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਵਿਚ ਛੱਡ ਆਈ। ਰਾਣੀ ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਵੱਡੀ ਸਾਧਵੀ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੋਇਆ ਪੁੱਤਰ ਜੰਮਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉੱਧਰ ਰਾਣੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸਮਸ਼ਾਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ “ਅਵੀਕੀਰਨਕ” ਰੱਖਿਆ। ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮਸ਼ਾਨ ਮਾਲਿਕ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਲਕ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ, ਸਾਧਵੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਉਸ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਭਿਕਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਆਏ ਲੱਭ ਉਸ ਨੂੰ ਮਮਤਾ ਵੱਜੋਂ ਦੇ ਦਿੰਦੀ।

ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਲੜਕਾ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਰ (ਟੈਕਸ) ਦਿਓ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਸੁੱਕੀ ਖਾਜ ਉੱਠੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮੈਨੂੰ ਖੁਜਲੀ (ਖਾਜ) ਕਰ ਦੇਵੋ। ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਕੰਭੂ ਆਖਣ ਲੱਗੇ।

ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਸਮਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਇਕ ਬਾਂਸਾਂ ਦਾ ਜੰਗਲ ਸੀ। ਦੋ ਸਾਧੂ ਉਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਦੀ ਗੁਜਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੰਡ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਢੂਜੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਇਹ ਨਿਸਾਨੀਆਂ ‘ਵਾਲਾ ਦੰਡ’ (ਡੰਡਾ) ਕੋਈ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।”

ਕਰਕੰਭੂ ਤੇ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੜਕੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ। ਦੋਹਾਂ

ਨੂੰ ਇਕ ਬਾਂਸ ਅਜਿਹੇ ਲੱਛਣ ਵਾਲਾ ਲੱਭਾ। ਪਰ ਦੋਹੇ ਝਗੜਨ
ਲੱਗੇ, ਪੰਚ ਨੇ ਕਰਕੰਡੂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਬਾਹਮਣ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ
ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਨਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਚੰਡਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਗਈ,
ਅਤੇ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਕੰਚਨਪੁਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕੰਚਨਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ
ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਤਾਲਾਸ ਵਿਚ ਘੋੜਾ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ।
ਘੋੜਾ ਉਥੇ ਰੁਕ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਕਰਕੰਡੂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਰਾਮ
ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਰਕੰਡੂ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ
ਕੰਚਨਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣ ਗਿਆ।

ਜਦ ਬਾਹਮਣ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਰਕੰਡੂ ਰਾਜਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ
ਉਹ ਉਸ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਪਾ ਨਗਰੀ
ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਦਿਵਾ ਦਿਓ। ਕਰਕੰਡੂ ਨੇ ਦਿਵਾਹਨ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਲਿਖ
ਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਦਿਵਾਹਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਇੱਜਤੀ ਸਮਝਿਆ।

ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਯੌਧ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਜਦ
ਪਦਮਾਵਤੀ ਸਾਧਵੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਿਤਾ
ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਜਦ ਦਿਵਾਹਨ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ
ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਰਕੰਡੂ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ
ਅਤੇ ਆਪ ਮੁਨੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਕਰਕੰਡੂ ਨੂੰ ਗਾਵਾਂ ਪਾਲਣ ਦਾ ਸੌਕ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ
ਮਾੜੇ ਵੱਛੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਗਾਵਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ

ਕੇ ਤਕੜਾ ਕਰੋ।

ਵੱਡਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਬਦਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਆਇਆ ਜਦ ਇਸ ਚਾਅ ਨਾਲ ਪਲੇ ਬਲਦ ਦੀ ਬੁਰੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ। ਬੁਢਘੇ ਕਾਰਨ ਸਾਰੀਆਂ ਨਸਾਂ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਬਲਦ ਉਸ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਬੁੱਢੇ ਬਲਦ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮੁਨੀ ਦਾ ਭੇਸ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਬੋਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਬੋਧ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਕੰਡੂ ਦੀ ਕਥਾ

ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਲਿੰਗ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦੰਤਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ। ਉਥੇ ਕਰਕੰਡੂ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਬਾਗ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਰਖਤ ਤੋਂ ਅੰਬ ਤੋੜ ਕੇ ਖਾਇਆ, ਕੱਚੇ ਅੰਬ ਵੀ ਤੋੜ ਲਏ, ਕੁੱਖ ਫਲਹੀਣ ਹੋ ਗਿਆ।

ਰਾਜਾ ਇਕ ਵੇਰ ਫਿਰ ਉਸੇ ਦਰਖਤ ਹੇਠ ਆਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਉੱਪਰ ਵੇਖਿਆ ਫਲ ਵਾਲਾ ਦਰਖਤ ਬੜਾ ਬਦਸੂਰਤ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੋਲ ਹੀ ਇਕ ਦਰਖਤ ਫਲ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦਰਖਤ ਫਲ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਮੁੰਡਮਣੀ ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ ਸੁੰਦਰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਲਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਹ ਇਸ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਵੀ ਫਲਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰਖਤ ਵਾਂਗ ਸਨ ਪਰ ਦੀਖਿਅਤ ਮਨੁੱਖ ਫਲ ਰਹਿਤ ਦਰਖਤ ਹੈ। ਧਨ ਵਾਲੇ

ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਕਸ਼ਟ ਹੈ, ਧਨ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਾਮ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਫਲ ਰਹਿਤ ਦਰਖਤ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਹਾਅ ਅੱਗੇ ਵਹਿਆ। ਉਹ ਦਰਖਤ ਹੇਠ ਉਹ ਪ੍ਰਤੇਕ ਬੁੱਧ ਬਣ ਗਏ।

ਦਵਿਮੁੱਖ

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਚਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਪੀਲ ਨਾਂ ਦਾ ਨਗਰ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਂ ਜੈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਗੁਣਮਾਲਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਢੂਤ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, ਅਜਿਹੀ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ? ਢੂਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ਼ ਇਥੇ ਚਿੱਤਰ ਸਭਾ ਨਹੀਂ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਫੌਰਨ ਚਿੱਤਰ ਸਭਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਚਿੱਤਰ ਸਭਾ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜਮੀਨ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਵੇਲੇ ਇਕ ਰਤਨਾਂ ਵਾਲਾ ਖੁਬਸੂਰਤ ਮੁਕਟ ਮਿਲਿਆ।

ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਮੁਕਟ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੁਕਟ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਦਵਿਮੁੱਖ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਸੱਤ ਪੁੱਤਰ ਹੋਏ, ਪਰ ਕੋਈ ਧੀ ਨਾ ਜੰਮੀ। ਰਾਣੀ ਉਦਾਸ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ। ਰਾਣੀ ਨੇ ਮਦਨ ਯਕਸ਼ੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਭਰਾਤੀ ਕੀਤੀ। ਯਕਸ਼ ਦੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਤੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਕ ਧੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਮਦਨ ਮੰਜਰੀ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਉਜੈਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਚੰਡਪਰਦੌਤਨ ਨੇ ਇਸ ਮੁਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਸੁਣੀ।

ਉਸ ਨੇ ਮੁਕਟ ਲੈਣ ਲਈ ਢੂਤ ਭੇਜਿਆ। ਦਵਿਮੁੱਖ ਨੇ ਢੂਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਮੁਕਟ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜੇ ਰਾਜਾ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਵੇ (1) ਅਨਿਲਗਿਰੀ ਨਾਂ ਦਾ ਹਾਥੀ (2) ਅਗਨੀ ਭੀਰੂ ਨਾਂ ਦਾ ਰਥ (3) ਸ਼ਿਵਾਦੇਵੀ ਮਹਾਰਾਣੀ (4) ਲੋਹ ਜੰਗ ਲੇਖ ਅਚਾਰਿਆ।

ਢੂਤ ਵਾਪਸ ਉਜੈਨ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਚੰਡਪਰਦੋਤਨ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਦਵਿਮੁੱਖ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦਵਿਮੁੱਖ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਆ ਗਿਆ।

ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਮੁਕਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਵਿਮੁੱਖ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਉਸ ਨੇ ਚੰਡਪਰਦੋਤਨ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਇਕ ਬਾਰ ਜਦ ਚੰਡਪਰਦੋਤਨ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮਦਨ ਮੰਜਰੀ ਤੇ ਪੈ ਗਈ। ਉਹ ਉਸ ਲਈ ਦੀਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦਵਿਮੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਮੇਰਾ ਮਦਨ ਮੰਜਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰਾਂਗਾ। ਰਾਜਾ ਦਵਿਮੁੱਖ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਜਤ ਨਾਲ ਵਾਪਿਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਇਕ ਵਾਰ ਇੰਦਰ ਧਵੱਜ ਨਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇੰਦਰ ਧਵੱਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਇੰਦਰ ਧਵੱਜ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਛੁੱਲਾਂ, ਘੰਟੀਆਂ ਤੇ ਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ ਗਈ। ਲੋਕ ਇਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾਚ ਤੇ ਗਾਣੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਉਹਾਰ ਸੱਤ ਦਿਨ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਚੱਲਿਆ। ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦਵਿਮੁੱਖ ਨੇ ਇੰਦਰ ਧਵੱਜ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ।

ਪੂਜਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇੰਦਰ ਧਵਜਾ ਦੇ ਗਹਿਣੇ

ਉਤਾਰ ਲਏ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਧਵਨੀ ਦੀ ਸੁੱਕੀ ਲਕੜੀ ਸੜਕ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਾ ਉਸ ਰਾਹ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਇੰਦਰ ਧਵਨੀ ਨੂੰ ਮਲ ਮੁਤਰ ਵਿਚ ਪਏ ਵੇਖਿਆ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਗਿਆਨ ਜੋਤ ਜਾਗ ਪਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਸ਼ਾਨ ਸੌਕਤ ਪ੍ਰਤਿ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਸਾਧੂ ਬਣ ਗਿਆ।

ਬੁੱਧ ਰ੍ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ

ਉਤਰ ਪੰਚਾਲ ਵਿਚ ਕੰਪਿਲ ਨਾਂ ਦਾ ਨਗਰ ਸੀ। ਉਥੇ ਦਵਿਮੁੱਖ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਰ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗਵਾਲੇ ਨੇ ਪਸੂ ਵਾਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲਿਆ, ਬਲਦ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਕਾਮਵਾਸਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਗਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਕਾਮਵਾਸਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਹ ਇਕ ਢੂਜੇ ਨਾਲ ਲੜ ਪਏ, ਇਕ ਬਲਦ ਨੇ ਢੂਜੇ ਬਲਦ ਨੂੰ ਤਿੱਖੇ ਸਿੰਗਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਸੋਚਿਆ, ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਕਾਮ ਭੋਗ ਕਾਰਨ ਕਸ਼ਟ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਸ਼ਟਦਾਇਕ ਕਾਮ ਭੋਗ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ। ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਖੜ੍ਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਧੀ (ਗਿਆਨ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਪ੍ਰਤੇਕ ਬੁੱਧ ਅਖਵਾਏ।

ਨਮਿ

ਅੰਵਤੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੁਦਰਸਨ ਪੁਰ ਨਾਂ ਦਾ ਨਗਰ ਸੀ। ਉਥੇ ਮਨੀਰਥ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਯੁਗਵਾਹੂ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ,

ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਦਨ ਰੇਖਾ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਮਨੀਰੋਖ ਨੇ ਯੁਗਵਾਹੂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਣੀ ਮਦਨਰੇਖਾ ਗਰਭਵਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਇਕੱਲੀ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਪਈ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਰਤਨ ਕੰਬਲ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਆਪ ਨਹਾਉਣ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਥੇ ਇਕ ਹਾਥੀ ਨੇ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਕਾਸ ਵਿਚ ਉਛਾਲਿਆ। ਵਿਦੇਹ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜਾ ਪਦਮਰੋਖ ਸਿਕਾਰ ਲਈ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੜੇ ਲਾਡ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲੜਕੇ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰਾਜੇ ਪਦਮਰਖ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਨਾ ਨਮਿ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਆਹ 1008 ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਗਿਆ। ਪਦਮ ਰਖ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਆਪ ਸਾਧੂ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਕ ਬਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨਮਿ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਦਰਦ ਉਠਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਕਸ਼ਟ ਉਠਾਇਆ। ਵੈਦਾਂ ਨੇ ਰੋਗ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦੱਸਿਆ। ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਆਪ ਚੰਦਨ ਰਗਤਿਆ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਦਰਦ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਲੇਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਚੈਨ ਕਿੱਥੇ ? ਚੂੜੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਦਰਦ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਜੋ ਚੂੜੀਆਂ ਕਦੇ ਸੁਹਾਗ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਮਝ ਕੇ ਪਾਈਆਂ ਸਨ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਿਰਫ ਇਕ ਇਕ ਚੂੜੀ ਸੁਹਾਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਪਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਚੂੜੀਆਂ ਦੀ ਖੜਕਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਚੂੜੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਸਭ ਚੂੜੀਆਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਕੱਲੀ ਚੂੜੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਨਮਿ ਨੂੰ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸੁੱਖ ਇਕੱਲੇ ਧਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਹਨ ਉਥੇ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਰੋਗਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਂਧੂ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਸੀ, ਰਾਜਾ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੱਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖਿਆ। ਉਹ ਨੰਦੀ ਘੋਸ਼ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਜਾਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਬੁਖਾਰ ਤੇ ਦਰਦ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲਾ ਜਨਮ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਸਾਂਧੂ ਬਣ ਗਿਆ।

ਬੁੱਧ ਰ੍ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਕਥਾਨਕ

ਵਿਦੇਹ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮਿਥਿਲਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਨੇਮੀ ਰਾਜਾ ਰਾਜਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਕ ਚੀਲ੍ਹ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਮਾਂਸ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਲੈ ਕੇ ਉੱਡੀ। ਇਧਰੋਂ ਉਧਰੋਂ ਵੀ ਗਿੱਧ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਚੀਲ੍ਹ ਨੇ ਮਾਂਸ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਪੰਛੀ ਨੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਗਿੱਧਾਂ ਨੇ ਉਸ ਪੰਛੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਪੰਛੀ ਨੇ ਮਾਂਸ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਪੰਛੀ ਨੇ ਮਾਂਸ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਪੰਛੀ

ਨੇ ਇਹ ਟੁਕੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਢੁੱਖ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਟੁਕੜਾ ਛੱਡਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਮਿਲਿਆ। ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਢੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਹੀਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਉਹ ਸੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ 16000 ਇਸਤਰੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਸਵੈ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕਾਮ ਭੋਗ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਖੜ੍ਹੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਨਰਗਰਤਿ

ਰੰਘਾਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੰਘਰਬ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪੰਡਰ ਵਰਧਨ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੋ ਘੋੜੇ ਭੋਟ ਕੀਤੇ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਕਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਦਿਨ ਸਨਸਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਇਕ ਘੋੜਾ ਆਪ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਘੋੜਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਰਾਜੇ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ ਇੰਨੇ ਤੇਜ਼ ਭੱਜਿਆ ਕਿ ਰਾਜੇ ਤੇ ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ 12 ਯੋਜਨ ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਦ ਘੋੜਾ ਰੁਕਿਆ ਰਾਜਾ ਕਿਸੇ ਅਗਿਆਤ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਧਰ ਉਥਰ ਤੋਂ ਫਲ ਤੋੜ ਕੇ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਈ। ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਲਈ ਉਹ ਪਹਾੜ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮਕਾਨ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਸੱਤ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਇਮ ਹਿਲ ਵੇਖਿਆ, ਉਹ ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ

ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੋ ਫਿਰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਾਂਗੀ।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ। ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਤੋਂ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲਾ ਜਨਮ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਉਹ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਉਥੇ ਰਿਹਾ।

ਉਸ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਕਨਕਮਾਲਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਨਕਮਾਲਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਪਿਆਰੀ ! ਕਿਤੇ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਦੂਸ਼ਮਣ ਖਤਮ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ।”

ਕਰਨਕਮਾਲਾ ਨੇ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਾਪੀ ਨਾਂ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲਾ ਸਾਰਾ ਵਿਰਤਾਂ ਸੁਣਾਇਆ।

ਰਾਜਾ ਪੰਜ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਕਨਕਮਾਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਲੋਕ ਆਖਦੇ, ਰਾਜਾ ਪਰਵਤ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਨਗਰਾਤਿ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਸੈਰ ਕਰਨ ਬਾਗ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਦਰਖਤ ਬੂਰ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਵੇਖਿਆ। ਇਕ ਬੂਰ ਤੋੜ ਕੇ ਉਹ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਇਕ ਬੂਰ ਤੋੜ ਲਿਆ। ਵੇਖਦੇ ਵੇਖਦੇ ਦਰਖਤ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜਾ ਜਦ ਵਾਪਸ ਉਸ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਅੰਬ ਦਾ ਦਰਖਤ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ? ਜਦ ਉਸ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਖਾਲੀ ਦਰਖਤ ਵਿਖਾਇਆ। ਰਾਜੇ

ਨੇ ਜਦ ਦਰਖਤ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸੋਚੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਜਿੱਥੇ ਰਿਧੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਰਿਧੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਚੰਚਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛੁੱਬਾ ਰਾਜਾ ਸਾਧੂ ਬਣ ਗਿਆ।

ਬੁੱਧ ਕਥਾਨਕ ਅਨੁਸਾਰ

ਰੰਧਾਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਕਸ਼ਿਲਾ ਨਾਉਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ। ਉਸੇ ਨਗਜ਼ੀ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਔਨਤ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਉਹ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਚੂੜੀ ਪਾਈ ਸੁਗੰਧੀ ਪੀਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਕ ਚੂੜੀ ਕਾਰਨ ਨਾ ਤਾਂ ਰਗੜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਆਵਾਜ਼।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਾਲੀ ਚੂੜੀ ਖੱਬੇ ਹਥ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਇਹ ਚੂੜੀ ਇਕੱਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਰਗੜ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ ਸੀ ਹੁਣ ਦੋ ਹਨ ਤਾਂ ਰਗੜ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਕੱਲਾ ਮਨੁੱਖ ਰਗੜ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਮੇਂਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਉਹ ਪ੍ਰਤੇਕ ਬੁੱਧ ਬਣ ਗਿਆ।